

DOI: 10.5281/zenodo.5090844

CZU: 633.854.78(478)

STAREA ACTUALĂ ȘI PERSPECTIVELE DEZVOLTĂRII RAMURII FLORII-SOARELUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Andrei ZBANCĂ, Sergiu PANUȚA, Vasile ȘARBAN, Ghenadie NEGRITU

Abstract. The sunflower sector is a basic one in the Republic of Moldova and is part of the group of technical field crops. The article provides a comprehensive analysis of the current state of development of the sunflower branch, the use of production and trade in sunflower seeds. An important role is given to the analysis of the economic efficiency of sunflower cultivation by applying three cultivation technologies, namely: classical, express and clearfield. The authors developed budgets for the cultivation of sunflower with the application of the three technologies and compared the economic results and the level of profitability. Based on the research and analyzes performed, strategic conclusions were formulated for the sustainable development of the sunflower branch necessary to be implemented by the actors of the value chains in the sector.

Key words: Production costs; Profitability; Sales income; Cost of sales; Gross profit; Sales income; Trade balance; Export; Import; Budget.

Rezumat. Floarea-soarelui face parte din grupul culturilor tehnice de câmp și constituie unul dintre sectoarele de bază din Republica Moldova. Articolul oferă o analiză cuprinzătoare a stării actuale de dezvoltare a ramurii florii-soarelui, a utilizării producției și a comerțului cu semințe de floarea-soarelui. O atenție deosebită se acordă în articol analizei eficienței economice a cultivării florii-soarelui prin aplicarea a trei tehnologii de cultivare și anume: clasică, expres și clearfield. Autorii au elaborat bugete pentru fiecare tehnologie și au comparat rezultatele economice și nivelul de profitabilitate. Pe baza cercetărilor și analizelor efectuate au fost formulate concluzii strategice pentru dezvoltarea durabilă a ramurii florii-soarelui, care necesită a fi implementate de către actorii lanțurilor valorice din sector.

Cuvinte-cheie: Costuri de producție; Profitabilitate; Venituri din vânzări; Cost al vânzărilor; Profit brut; Balanță comercială; Export; Import; Buget.

INTRODUCERE

Originară din America de Nord, floarea-soarelui a fost cultivată pentru prima dată ca plantă de cultură de către triburile indigene cu peste 4500 de ani în urmă. Dezvoltarea culturii florii-soarelui pe plan mondial și sub aspect comercial constituie rezultatele unui efort multinațional.

În prezent, floarea-soarelui reprezintă planta oleaginoasă de bază în țara noastră și este una dintre cele mai răspândite culturi agricole, plasându-se pe locul trei, după porumb și grâu. Prețul avantajos al uleiului pe piață, susținut de cererea permanentă pentru producția de semințe, menține tendința de creștere a suprafețelor cultivate, depășindu-se esențial limitele admisibile ale acestei culturi în asolament. (Duca, M. 2019)

Schimbările de pe piață au dus la lărgirea zonei principale de producție a culturii în Europa de Est, Rusia și Ucraina, care domină în prezent producția globală. Cercetătorii au avansat substanțial și au în prezent o listă lungă de caracteristici vizate pentru dezvoltarea pe viitor a culturii florii-soarelui, inclusiv: hibrizi mai performanți pentru producția de semințe și ulei; rezistență sporită la boli precum mana florii-soarelui; toleranță la secetă; proprietăți îmbunătățite ale uleiului pentru menținerea atracției consumatorilor conștienți; hibrizi pentru semințe de consum cu conținut mai scăzut de ulei; hibrizi rezistenți la erbicide; înălțimea plantelor, culoarea florii pe rază și pe disc; perioada de înflorire optimă pentru exploatarea piețelor și a condițiilor climatice.

Ramura florii-soarelui este una dezvoltată în Republica Moldova, dar lanțurile valorice sectoriale nu sunt utilizate la capacitate maximă. Este necesară conjugarea eforturilor tuturor actorilor din sector pentru integrarea lanțurilor valorice și crearea de plusvaloare a produselor ramurii pe intern, ceea ce va duce la procesarea și comercializarea produselor finale și nicidecum a materiei prime, așa cum se face în prezent.

Scopul articolului constă în efectuarea cercetărilor sectoriale, rezultatele fiind menite să informeze persoanele interesate în dezvoltarea durabilă a sectorului și, nu în ultimul rând, să stimuleze asocierea/cooperarea lor și integrarea în lanțurile valorice prin dezvoltarea unor parteneriate avantajoase.

O atenție deosebită se acordă în articol analizei eficienței economice a cultivării florii-soarelui prin aplicarea a trei tehnologii de cultivare: clasică, expres și clearfield. Au fost elaborate bugete distincte pentru fiecare dintre aceste tehnologii și au fost comparate rezultatele economice și nivelul de profitabilitate.

MATERIALE ȘI METODE

În calitate de surse documentare pentru efectuarea cercetărilor au servit anualele statistice ale Republicii Moldova, datele Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) referitoare la evoluția sectorului agrar și, în special, a ramurii florii-soarelui, precum și literatura de specialitate. O altă sursă au constituit-o cercetările pe teren, informațiile operaționale sectoriale obținute de la producătorii agricoli (SRL „Viva-Igna”, SRL „Vilora V.S.”, SRL „Dealul Ochiulbean”, Gospodăria Țărănească „Beiu Filip”, SRL „Valenagro Com” etc.).

Autorii au elaborat un chestionar și au intervievat principalii furnizori de material semincer în Republica Moldova, având drept scop determinarea ponderii de utilizare a celor trei tehnologii de cultivare a florii-soarelui practicate în țara noastră (tehnologia clasică, express și clearfield).

Totodată, autorii au elaborat bugetele de venituri și cheltuielile pentru cultivarea florii-soarelui cu aplicarea tehnologiilor menționate și au făcut analiza comparată a eficienței economice.

În procesul de cercetare s-au utilizat metodele monografică, comparativă și bugetară.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

La etapa contemporană, analiza economico-financiară trebuie să fie factorul cel mai important al managerilor în adoptarea deciziilor și supravegherea activității desfășurate pentru sporirea eficienței economice (Ignat, V. 2016).

Analiza bugetelor de venituri și cheltuieli stabilește punctele tari și slabe ale gestiunii financiare și manageriale. Indiferent de forma de gestionare sau tipul de proprietate, pentru desfășurarea oricărei forme de activitate orice entitate economică trebuie să elaboreze bugete pentru diferite modele de business și să selecteze varianta avantajoasă pentru implementare.

Dezvoltarea culturii florii-soarelui în Republica Moldova a avut un ritm destul de rapid în ultimii 6 ani, manifestat prin mărirea suprafețelor și a volumului producerii (inclusiv pe seama modernizării tehnologiilor).

În dinamică, dezvoltarea culturii florii-soarelui atestă un trend pozitiv în anul 2019 comparativ cu anul 2000: suprafața cultivată s-a mărit cu 57,5%, iar volumul producției a sporit de 3,02 ori. Alte aspecte pozitive constituie creșterea nivelului agrotehnicii și a disciplinei tehnologice, factori importanți pentru fermierii care activează în acest domeniu.

Totodată, conform mediei pentru perioada 2000–2019, se constată că 65,7% din suprafețele cultivate cu floarea-soarelui sunt deținute de întreprinderi agricole (volumul producerii – 69,2%), iar 34,3% revin sectorului individual (volumul producerii – 30,9%).

Tabelul 1. Suprafața semănată, producția și roada medie de floarea-soarelui (întreprinderi cu suprafețe cultivate mai mari de 10 hectare)

Specificare	Anii								a. 2019 în comparație cu a. 2000
	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Toate categoriile									
Suprafața însămânțată, total	1,527	1,540	1,460	1,503	1,520	1,533	1,544	1,519	99.5%
Pondere suprafeței cu floarea-soarelui, %	15%	18%	17%	22%	24%	25%	24%	24%	9 p.p.
Suprafața, mii hectare	228	276	252	330	362	385	364	359	157.5%
Producția, mii tone	269	331	382	485	677	804	789	811	301.5%
Roda medie, t/ha	1.18	1.20	1.52	1.47	1.87	2.09	2.17	2.26	191.5%
Întreprinderile agricole									
Suprafața însămânțată, total	649	724	725	758	775	793	805	826	127.3%
Suprafața, mii hectare	110	166	171	222	248	265	247	250	227.3%
Producția, mii tone	132	192	267	351	497	586	551	569	431.1%
Roda medie, t/ha	1.20	1.16	1.56	1.58	2.00	2.21	2.23	2.28	189.7%
Sectorul individual									
Suprafața însămânțată, total	878	816	736	745	744	740	740	694	79.0%
Suprafața, mii hectare	118	110	81	108	114	120	117	108	91.5%
Producția, mii tone	137	139	116	134	180	218	238	242	176.6%
Roda medie, t/ha	1.16	1.26	1.43	1.24	1.58	1.82	2.03	2.24	193.0%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică (BNS)

Analizând datele prezentate în tabelul 1, menționăm că, în anul 2019, ponderea suprafețelor cultivate cu floarea-soarelui în totalul suprafețelor semănate din republică constituie 24%, ceea ce înseamnă o creștere considerabilă, cu 9 p. p. în comparație cu anul 2000 (în anul 2019 ponderea pentru întreprinderile agricole constituia 30,3%, iar pentru sectorul individual – 15,6%). Astfel, dacă în anul 2000 floarea-soarelui ajungea să fie cultivată pe același câmp peste 6–7 ani, acum, datorită selecției și geneticii performante, care sporesc rezistența la boli și reziliența climaterică, acest interval s-a redus la 4 ani.

Mărirea suprafețelor cultivate cu floarea-soarelui s-a produs din contul reducerii numărului culturilor agricole din asolament, fapt condiționat de eficiența economică și profitabilitatea lor. Această abordare a condiționat aplicarea unei rotații cu minim de culturi agricole, ceea ce a dus la degradarea fertilității solului și sporirea vulnerabilității afacerilor agricole față de condițiile climaterice, ceea ce împiedică dezvoltarea durabilă a agriculturii.

Tabelul 2. Analiza producerii florei-soarelui în profil teritorial, anul 2019 (întreprinderi agricole și gospodării țărănești (de fermier), terenuri agricole de 10 ha și mai mari)

Specificare	Suprafața însămânțată, ha	Suprafața recoltată, ha	Structura suprafeței recoltate, %	Recolta efectivă de pe suprafața totală, t				Structura, volumul producerii, %
				în masă inițială	în masă după finisare	În mediu pe 1 ha în masă inițială	în masă după finisare	
TOTAL	309,654	308,107	100,0%	726,462.9	705,262.8	2,36	2,29	100,0%
CHIȘINĂU	1,017	1,003	0,3%	1,762.8	1,749.4	1,76	1,74	0,2%
NORD	119,958	119,653	38,8%	328,843.7	319,200.7	2,75	2,67	45,3%
CENTRU	63,890	63,864	20,7%	148,373.1	144,202.1	2,32	2,26	20,4%
SUD	92,828	91,697	29,8%	191,198.4	186,125.7	2,09	2,03	26,4%
UTA GĂGĂUZIA	31,961	31,890	10,4%	56,284.9	53,984.9	1,76	1,69	7,7%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Analiza producerii de floarea-soarelui în plan teritorial arată că 45,3% din volumul total este produs în Zona de Dezvoltare Nord, 26,4% în Zona de Dezvoltare Sud, 20,4% în Zona de Dezvoltare Centru și 7,7% în UTA Găgăuzia. Analiza nivelului recoltei la o unitate de suprafață demonstrează că în zona de nord acesta constituie 2,67 t/ha în masă utilă, media pe republică constituind 2,29 t/ha (Tab. 2).

Tabelul 3. Balanța resurselor alimentare și utilizarea pentru producția de floarea-soarelui

Elementele balanței	Floarea -soarelui, mii tone																
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	În mediu 2006-2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	În mediu 2013-2019	2013-2019 față de 2006-2012, %
Resurse																	
Producție	380	156	372	284	382	427	296	328.1	505	547	485	677	804	789	811	659.7	201.0%
Import	1	8	2	1	4	1	1	2.6	0.3	3	4	6	5	3	5	3.8	146.1%
Variația stocurilor	-67	165	-113	62	-33	9	22	6.4	-75	-72	99	-53	-118	33	83	-14.7	-228.9%
Total resurse	314	329	261	347	353	437	319	337.1	430	478	588	630	691	825	900	648.8	192.4%
Utilizări																	
Export	52	91	52	113	109	219	113	107.0	275	248	366	446	521	526	577	422.7	395.1%
Semințe	4	3	3	3	3	2	2	2.9	2	3	2	2	2	2	4	2.4	85.0%
Furaje	1	1	1	0.0	1	1	3	1.1	4	2	2	3	3	3	5	3.1	275.0%
Prelucrare	245	229	197	223	235	210	193	218.9	139	213	210	170	155	282	301	210.0	96.0%
Pierderi	6	3	5	5	2	2	4	3.9	5	7	3	4	5	8	8	5.7	148.1%
Consumul populației	6	2	3	3	3	3	5	3.6	5	5	5	5	5	4	4	4.7	132.0%
Total utilizări	314	329	261	347	353	437	319	337.1	430	478	588	630	691	825	900	648.8	192.4%
Nivel autoaprovizionare,%	145	66	178	121	157	196	144	144	326	237	218	369	473	264	252	306	212.6%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Un rol important în analiza dezvoltării sectorului de floarea-soarelui îl au integrarea și diversificarea lanțurilor valorice, care ar asigura valoarea adăugată a ramurii. Conform datelor prezentate în tabelul 3, balanța utilizării florii-soarelui în Republica Moldova în perioada anilor 2013–2019 se bazează pe exportul de floarea-soarelui ca materie primă în proporție de 65% din totalul recoltei (în perioada 2006–2012 a fost de 30%) și doar 32% se procesează local (a fost 65%).

Volumul exportului de floarea-soarelui în perioada 2013–2019 a crescut de 3,95 ori față de perioada 2006–2012. Aceasta se datorează sporirii volumului producerii în baza modernizării tehnologiilor și măririi suprafețelor cultivate. Din anul 2016 s-a mărit considerabil și exportul semințelor de floarea-soarelui, deoarece compania Trans-Oil deține capacități de procesare în România, iar o bună parte de floarea-soarelui exportată în această țară (27% din volumul total al exportului din anul 2019) este procesată la această fabrică.

Lanțurile valorice pentru ramura florii-soarelui sunt dezvoltate suficient, însă, cu părere de rău, nu sunt exploatate la capacitatea deplină pentru crearea maximă a valorii în țară. Actorii din lanțurile valorice utilizează floarea-soarelui doar ca materie primă, ceea ce asigură cea mai mică rentabilitate pentru țară.

Analiza datelor statistice oferă un tablou care nu întotdeauna corespunde realității. Este oportun ca balanța utilizării florii-soarelui să fie menținută în baza volumelor pentru export și procesare în țară, plus consumul populației. Acest mod de elaborare a balanței este mai corect pentru sector și prezintă o imagine mai adevărată a utilizării producției de floarea-soarelui.

Tabelul 4. Analiza ponderii exportului și a gradului de acoperire a necesităților interne cu producție de floarea-soarelui

Specificare	UM	Anii				În mediu 2016-2019
		2016	2017	2018	2019	
Volumul producerii	mii t	677	804	789	811	770.3
Volumul exportului	mii t	446	521	526	578	517.7
Ponderea exportului în volumul producerii	%	65.9%	64.8%	66.7%	71.2%	67.2%
Sold rămas pentru utilizare internă	mii t	231	283	263	233	252.5
Consumul pe intern	mii t	184	170	299	322	243.8
procesare pe intern	mii t	170	155	282	301	227.0
consumul populației	mii t	14	15	17	21	16.8
Insuficiență sau surplus după date statistice	mii t	47	113	-36	-89	8.8

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Din datele privind menținerea balanței de utilizare a florii-soarelui în baza volumului producerii interne constatăm că avem insuficiență de producție pentru anii 2018–2019 și surplus pentru anii 2016–2017, ceea ce nu este oportun pentru aplicarea corectă a politicilor de dezvoltare sectoriale (Tab. 4, 5).

Tabelul 5. Analiza importului-exportului de floarea-soarelui al Republicii Moldova, anii 2016–2019 (t)

Specificare	2016	2017	Media pe anii 2016-2017	2018	2019	Media pe anii 2018-2019	Abateri, % (în mediu, 2018- 2019 față de 2016-2017)
Import, t							
Floarea-soarelui	5,744.93	4,553.96	5,149.45	3,151.37	4,782.68	3,967.03	77,0%
Export, t							
Floarea-soarelui	446,201.64	520,645.41	483,423.53	526,493.71	577,512.45	552,003.08	114,2%
Balanța comercială, t (export – import)							
Floarea-soarelui	440,456.71	516,091.45	478,274.08	523,342.34	572,729.77	548,036.06	114,6%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Balanța comercială este pozitivă, întrucât suntem o țară net exportatoare de floarea-soarelui, unde exportul depășește 550 mii tone, iar importul de floarea-soarelui se limitează doar la procurarea de material

semincer. Importul materialului semincer în mare parte se explică prin lipsa unei baze științifice pentru producerea unor soiuri și hibrizi cât mai productivi și cu un grad înalt de adaptare la condițiile meteo.

Balanța comercială valorică este pozitivă și constituie circa 180 mln USD. Valoarea medie a exporturilor ajunge la 206 mln USD, o cifră considerabilă (Tab 6).

Tabelul 6. Analiza importului-exportului de floarea-soarelui al RM, anii 2016–2019 (USD)

Specificare	2016	2017	Media pe anii 2016-2017	2018	2019	Media pe anii 2018-2019	Abateri, % (în mediu, 2018-2019 față de 2016-2017)
Import, mii USD							
Floarea -soarelui	20,538.14	21,888.07	21,213.11	28,103.01	24,208.82	26,155.92	123,3%
Export, mii USD							
Floarea -soarelui	178,713.20	197,816.55	188,264.88	199,044.27	213,987.79	206,516.03	109,7%
Balanța comercială, mii USD (export - import)							
Floarea -soarelui	158,175.06	175,928.48	167,051.77	170,941.26	189,778.97	180,360.12	108,0%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Există două tipuri de export al florii-soarelui și anume: pentru procesarea uleiului și pentru consum în stare proaspătă (semințe mari).

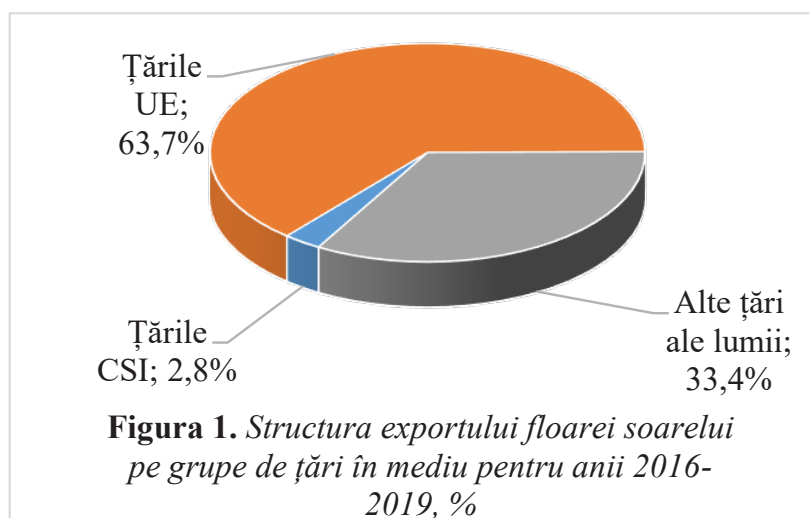
Tabelul 7. Analiza structurii exportului de floarea-soarelui pe grupe de țări, %

Destinație	Anii								Media 2016-2019	
	2016		2017		2018		2019			
	mii t	%	mii t	%	mii t	%	mii t	%	mii t	%
Țările CSI	3.48	0.8%	10.34	2.0%	28.29	5.4%	16.38	2.8%	14.64	2.8%
Țările UE	336.64	75.4%	366.80	70.5%	325.71	61.9%	290.48	50.3%	330.42	63.7%
Alte țări ale lumii	106.08	23.8%	143.50	27.6%	172.49	32.8%	270.66	46.9%	173.39	33.4%
Total	446.20	100.0%	520.65	100.0%	526.49	100.0%	577.51	100.0%	518.46	100.0%

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Analiza exportului de floarea-soarelui în mediu pentru anii 2016–2019 ne permite să constatăm că 63,7% din volumul exportului se realizează în țările din Uniunea Europeană (Fig. 1). România și Bulgaria sunt țările cu cele mai mari exporturi, urmate de alte țări, cu 33,4%, între care se remarcă Turcia.

Exportul de floarea-soarelui este divers și se constată un interes sporit în comerțul internațional cu floarea-soarelui. În Europa exportul se realizează cu ajutorul autocamioanelor, pe când în Turcia se face pe cale navală.

Tabelul 8. Analiza exportului de floarea-soarelui al RM pe țări, anii 2016–2019

Denumirea mărfii	2016			2017			2018			2019		
	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Preț mediu, USD/kg	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Preț mediu, USD/kg	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Preț mediu, USD/kg	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Preț mediu, USD/kg
Semințe de floarea-soarelui	446,201,641	178,713.2	0.401	520,645,412	197,816.5	0.380	526,493,705	199,044.3	0.378	577,512,445	213,987.8	0.371
din care:												
Țările CSI	3,482,113	3,398.9	0.976	10,343,600	6,360.5	0.615	28,290,443	13,142.9	0.465	16,377,912	8,527.1	0.521
Ucraina	2,564,165	1,400.0	0.546	8,814,646	3,271.3	0.371	26,954,147	9,875.5	0.366	14,174,355	4,748.3	0.335
Țările Uniunii Europene	336,636,582	134,076.4	0.398	366,798,494	137,699.2	0.375	325,710,049	123,810.4	0.380	290,476,726	111,146.2	0.383
Bulgaria	43,870,096	16,785.2	0.383	27,039,270	10,981.6	0.406	40,206,875	14,926.8	0.371	87,062,472	31,026.9	0.356
Germania	4,046,607	3,322.2	0.821	5,059,165	3,739.0	0.739	4,546,521	3,379.1	0.743	5,188,400	3,559.3	0.686
Grecia	30,179	27.2	0.902	22,467	21.6	0.961	12,993,538	4,550.3	0.350	14,789,248	5,249.7	0.355
Lituania	2,346,000	1,916.0	0.817	3,079,715	2,685.8	0.872	2,274,900	2,020.6	0.888	2,240,712	1,778.5	0.794
Polonia	7,760,914	5,717.3	0.737	9,564,765	6,525.1	0.682	8,813,550	6,536.3	0.742	7,764,438	5,081.3	0.654
România	43,500	33.6	0.772	204,931,256	72,577.3	0.354	206,428,793	73,643.3	0.357	158,222,387	57,253.2	0.362
Marea Britanie	115,834,573	42,777.0	0.369	112,398,452	37,736.4	0.336	30,906,015	10,090.2	0.326	7,361,670	2,377.1	0.323
Celelalte țări ale lumii	106,082,946	41,237.9	0.389	143,503,318	53,756.9	0.375	172,493,214	62,091.0	0.360	270,657,807	94,314.5	0.348
Gibraltar				3,014,510	1,033.0	0.343	212,080	69.8	0.329	3,006,950	1,001.2	0.333
Liban	1,852,645	1,203.0	0.649	997,680	668.9	0.670	569,925	370.9	0.651	959,366	682.1	0.711
Serbia	46,828,569	17,246.2	0.368	239,990	273.2	1.138	321,840	362.3	1.126	504,680	394.8	0.782
Emiratele Arabe Unite	86,625	43.3		406,220	141.8		24,301,794	8,706.9				
Turcia	53,982,658	20,996.0	0.389	133,444,954	49,139.7	0.368	122,709,328	42,229.4	0.344	254,316,174	87,514.5	0.344

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

Importul de floarea-soarelui este neesențial și se limitează la procurarea necesarului de semințe pentru semănatul suprafețelor cultivate.

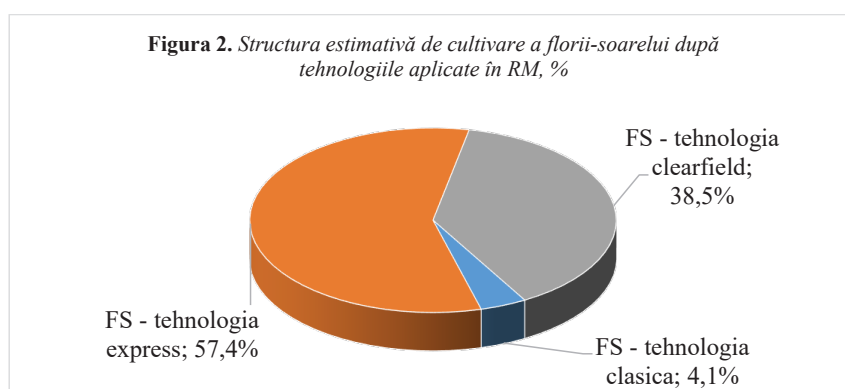
Tabelul 9. Analiza importului de floarea-soarelui al RM pe țări, anii 2016–2019

Denumirea mărfii	2016		2017		2018		2019	
	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD	Cantitatea, kg	Valoarea, mii USD
Semințe de floarea-soarelui	5,744,928	20,538.1	4,553,961	21,888.1	3,151,366	28,103.0	4,782,680	24,208.8
din care:								
Țările CSI	4,299,901	3,329.3	572,738	574.0	451,674	782.1	494,807	726.9
Ucraina	4,277,901	3,313.9	550,207	548.8	306,174	666.2	494,807	726.9
Țările Uniunii Europene	1,002,404	13,844.7	1,508,223	18,149.8	1,930,007	23,518.2	3,054,254	19,732.6
Bulgaria	5,000	5.6	140,668	63.7	347,531	1,798.7	1,342,974	1,526.2
Franța	424,112	5,663.5	334,919	3,934.7	478,829	6,578.0	398,516	5,341.3

Ungaria	60,762	932.8	163,634	2,196.8	102,834	1,633.7	140,744	2,069.8
România	411,004	5,872.4	751,468	10,527.6	902,742	12,149.9	977,126	8,762.0
Spania	61,122	836.1	91,482	1,243.3	76,714	1,127.6	119,556	1,371.0
Celelalte țări ale lumii	442,623	3,364.2	2,473,001	3,164.3	769,685	3,802.8	1,233,618	3,749.3
Diverse țări	100,681	51.0	2,160,366	892.6	63,200	52.2	359,371	302.8
Serbia	25,255	218.6	6,510	139.8	30,184	460.2	9,394	207.9
Turcia	99,753	1,040.7	144,240	910.4	528,568	1,752.5	743,454	1,686.4
Statele Unite ale Americii	180,442	1,824.9	160,690	1,212.7	140,215	1,427.7	112,344	1,431.3

Sursa: Elaborată de autori în baza datelor BNS

În Republica Moldova sunt aplicate trei tehnologii de cultivare a florei-soarelui, ponderea lor în structura suprafețelor cultivate fiind următoarea: cel mai des aplicată este tehnologia express – 47,4%, urmată de tehnologia clearfield – 38,5% și de cea clasică – 4,1% (Fig. 2).

Sursa: Calculele autorilor în baza datelor colectate de la furnizori

În cadrul întreprinderilor agricole, activitatea de planificare presupune elaborarea unor bugete de venituri și cheltuieli (bugete de argumentare economică sau modele de afaceri) pentru sectoarele agricole. Bugetul reprezintă un plan de perspectivă a veniturilor și cheltuielilor unei întreprinderi pentru o anumită perioadă de timp (de regulă, pentru un an). Bugetul reprezintă un instrument de planificare financiară. (Zbană, A. 2017)

Pentru producătorii agricoli, un rol important la practicarea activităților agricole o are analiza eficienței economice și a nivelului de rentabilitate. În acest scop s-a realizat analiza comparată a rezultatelor economice pentru tehnologiile menționate.

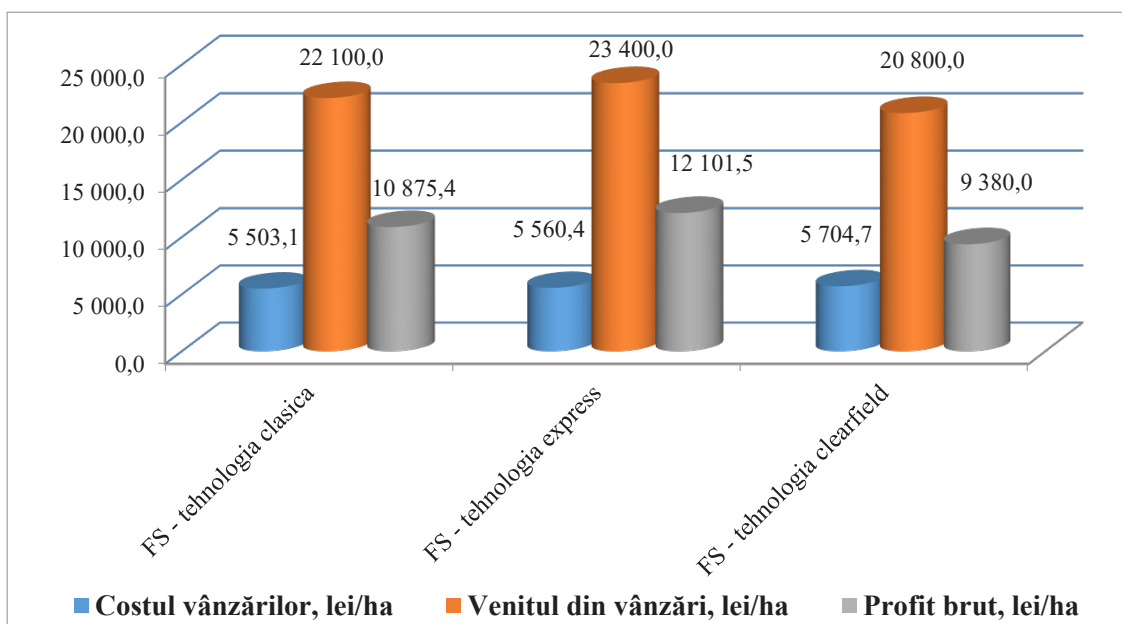
Tabelul 10. Generalizarea datelor bugetelor de cultivare a florei-soarelui și compararea eficienței economice

Nr	Specificarea tehnologiei de cultivare a florei-soarelui	Numărul de plante la hectar, mii buc.	Recolta biologică posibil de obținut la hectar, t/ha	Venituri din vânzări, lei/ha	Costul vânzării, lei/ha						Profit, lei/ha	Fluxul monetar disponibil anual, lei/ha	Rentabilitatea economică, %	Calcule economice pentru 1 kg de producție, lei/kg		
					total	inclusiv								Prețului mediu de comercializare, lei/kg	Costul unitar, lei/kg	Marja brută (adaos comercial), lei/kg
						mijloace de producere	servicii mecanizate	operații manuale	alte costuri și taxe (inclusiv plata de arendă)	cheltuieli neprevăzute						
1	FS - clasica	62.5	3.40	22,100	11,225	5,503	3,103	88	1,510	1,020	10,875	11,051	96.9%	6.50	3.39	3.11
2	FS - express	62.5	3.60	23,400	11,299	5,560	3,113	88	1,510	1,027	12,101	12,278	107.1%	6.50	3.76	2.74
3	FS - clearfield	62.5	3.20	20,800	11,420	5,705	3,084	83	1,510	1,038	9,380	9,556	82.1%	6.50	4.07	2.43

Sursa: Calculele autorilor în baza bugetelor de venituri și cheltuieli

Majoritatea managerilor și întreprinderilor nu-și pot permite luxul incertitudinii, adică al acțiunii fără un buget / plan elaborat. Bugetarea ne ajută să evităm erorile, pierderile și întârzierile dar, totodată, face ca și eforturile să devină eficace și eficiente. Planificarea este prima funcție a managerilor, datorită faptului, că ea trebuie exercitată înaintea celorlalte. Prin planificare sunt influențate toate funcțiile managementului unei întreprinderi. (Zbancă, A. 2017)

Analiza comparată a bugetelor elaborate pentru cultivarea florei-soarelui cu tehnologii diferite demonstrează că cea mai rentabilă este tehnologia express, cu 107,1% rentabilitate, urmată de tehnologia clasică, cu 96,9%, și tehnologia clearfield, cu 82,1%. Prețul mediu de comercializare a producției de floarea-soarelui a fost estimat la 6,5 lei/kg pentru un an cu condiții obișnuite.

Figura 3. Analiza rezultatelor economice la aplicarea tehnologiilor de cultivare a florei-soarelui
Sursa: Calculele autorilor în baza bugetelor de venituri și cheltuieli

Putem afirma, așadar, că floarea-soarelui prezintă o rentabilitate economică sporită în comparație cu celelalte culturi de câmp din Republica Moldova. Totodată, mărirea suprafețelor în cadrul asolamentelor reprezintă un factor negativ, deoarece este o cultura tehnică pretențioasă și, totodată, un premergător mediu pentru alte culturi.

CONCLUZII

În baza cercetărilor efectuate au fost formulate câteva concluzii de bază, care necesită a fi implementate pentru dezvoltarea durabilă a ramurii florei-soarelui în Republica Moldova.

Se recomandă ca ponderea culturii florei-soarelui în structura suprafețelor ocupate cu culturi de câmp să constituie nu mai mult de 17% (maxim 20%), pentru o utilizare cât mai eficientă a terenurilor cu destinație agricolă.

Se recomandă efectuarea de cercetări științifice și aplicative care să conducă la identificarea unor noi hibrizi de floarea-soarelui cu conținut sporit de ulei, precum și la îmbunătățirea tehnologiei actuale de cultivare.

De asemenea sunt necesare de realizat și alte activități, precum:

- implementarea unor tehnologii moderne, bazate pe măsuri de conservare a solului și a biodiversității, orientate spre reducerea riscurilor în condiții de reziliență climaterică;

- asigurarea utilizării capacităților locale pentru prelucrarea semințelor de floarea-soarelui (care se produc în cantități suficiente), ceea ce va contribui la dezvoltarea lanțurilor valorice pentru crearea valorii adăugate locale;

- reducerea exportului de floarea-soarelui ca materie primă și sporirea exportului produselor derivate și procesate;
- cooperarea antreprenorilor din sector în planul consolidării loturilor, ceea ce va asigura accesul la o piață mult mai avantajoasă, cu prețuri competitive;
- încheierea parteneriatului public-privat între instituțiile științifico-practice (amelioratori) și întreprinderile agricole producătoare de semințe de floarea-soarelui;
- revenirea la obligativitatea menținerii în cadrul întreprinderilor agricole a cărții și cartării câmpurilor în conformitate cu prevederile Reglementării tehnice „Măsurile de protecție a solului în cadrul practicilor agricole”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1157/2008;
- crearea sau abilitarea cu funcție de control a unei agenții sau instituții de stat în direcția respectării bunelor practici agricole de către producătorii agricoli;
- crearea mediului aplicativ pentru posibilitatea acordării suportului financiar pentru producătorii agricoli sub formă de plată directă la o unitate de suprafață prin diferite scheme de aplicare și în conformitate cu politicile statului.

Toate aceste măsuri sunt menite să asigure o dezvoltare sustenabilă a ramurii floarea-soarelui și va permite de a spori esențial profitabilitatea ei.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. BIROUL Național de Statistică al Republicii Moldova, © 2020 [citat 20.12.2020]. Disponibil: <http://www.statistica.md>
2. DUCA, M., CLAPCO, S., MARTEA, R. (2019). Floarea – soarelui în vizorul cercetătorilor din Republica Moldova. In: Akademos, nr. 1(52), pp. 37-44. ISSN 1857-0461.
3. IGNAT, V. (2016). Eficacitatea economică a producției semințelor de floarea soarelui în Republica Moldova. In: Meridian Ingineresc, nr. 1(60), pp. 101-104. ISSN 1683-853X.
4. ZBANCĂ, A., PANUȚA, S., MOREI, V., FALA, Iu., STRATAN, A., LITVIN, A. (2017). Bugetarea activităților din sectorul vegetal al Republicii Moldova. Chișinău: Editura Bons Offices. 248 p.

INFORMAȚII DESPRE AUTORI

ZBANCĂ Andrei

doctor în științe economice, conferențiar universitar, Departamentul Administrarea Afacerilor și Limbi Moderne, Facultatea Economie, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Republica Moldova
E-mail: andzbanca@yahoo.com

PANUȚA Sergiu

<https://orcid.org/0000-0003-4540-7149>
doctor în biologie, conferențiar universitar, Departamentul Horticultură II, Facultatea Horticultură, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Republica Moldova
E-mail: s_panuta@yahoo.com

ȘARBAN Vasile

doctorand, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, șef al Departamentului de producție, prelucrare și reglementări de calitate a produselor vegetale, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova
E-mail: sarbanvasile@gmail.com

NEGRITU Ghenadie

doctor în științe economice, conferențiar universitar interimar, Departament Administrarea afacerilor și limbi moderne, Facultatea Economie, Universitatea Agrară de Stat din Moldova, Republica Moldova
E-mail: ghenadie.negritu@gmail.com

Data prezentării articolului: 04.01.2021

Data acceptării articolului: 07.03.2021